

Түбөнкө чыгаруу үчүн
Бийликке берилген
№ 10. С. 10. 10. 10.

ШЫНЫ

Солун 1925 чылдың август 31-де үнү эгелээн

№ 88 (15526) ♦ 1995 чылдын май 12, пятница

Ат салган шагы 21.20. Садар өртөзө 400 рубль.

Черниц ээлери

КООПЕРАТИВ ХОВУ АЖЫЛЫНДА

Ам болуп чоруурга күрүчө колхоз, совхозтарны дүңгө-ла азырап чораян-дыр. Хамык түвө төктүп-чайлы чыдар түвө болбай. Артык кезектер хаманчок, машина-техника каш чыл ажыл-даарга-ла үндүр бижил-каптар. Чаа машина, алы тракторду баазадан барып ата шаап аар.

Боттарыныстан бүдүргөн, продукциясын өрткөчүгүн-дүй-дүй соодот ожаап көр-бөй түрдүүсү. Ажык-биле чыгаалык-ла, эдилең эл-дүбүскө-ла, кылган ажы-дыска-ла өз чок бооп тур-ганывис. Урелген түвө урелпип, чиктен түвө чилеп турда, кым-даа харыыла-саа.

Рынокту экономика дуга-йында жеке-ла чыгаалык көрүвискө, чүү-лаа бүтпөй турду. Харык-лаа ажыл-аг-ыйыс савларар, өрө-ширеж дүлдүө беривис. Машина-техникаын өрткөчүгүнүн өскөн, көдөз ажыл-агыйнын бүдүргөн продукциянын

үнезини чогуур денелге че-дир өсейин турары маңаа үлүг хамаарылгалы болбайн калчаар. Бичаала-лаа халас чүгөгө амдажан боттарыныс-түй бүдүрүсү база бар. Ула-лынын жеке-лаа төбөгө тө-лөпөр үштүр болбай. Оң бир көкүчү чикте; бо чылгы час-кы хову ажилдары. Артык көзөктөр-лаа, кывар-чаар ма-териаллар-лаа чок болду-вус ышкакыл. Күрүчө бер-бөй барган.

Оола чалаарда бөспөн са-дып аар дөш артык чарба-ысты Шаган-Арыг хоорай-ныч чурттакчыларына садып саараа ажурга тавар-ыштыгыс. Рынок боостая-лыл бөөрге, чыл өлүр чылап көкүчү өвөс, холелсин үнгө-ни-вөс ол. Бурган өршөп. Ты-ванын чааза тыныгыс алды. Өвөш-биче-лаа болза кывар-чаар материалдарын үндүрүш бөбөй.

Чер — чөмгөрчүвис. Ону хүндүлөн, ажаап сайзырат-лас болаа талаар. Устүдө ка-ксы айтканын хоочувис-

тан ам адырлып, шак бо өт-сиген сагланнаан чаксы үе-ышкып, чаа езу-биле, ры-нок вегелдерин өзүгээр ажыл-ап киритерин сетки-линин ханызынла күнө-лөр-лаа. Оларын арагалар-дылап, ажилдан ойталап туганын көрбөн мөй.

Бо чак атаар-бойдузуну талаам-биле дык хой шоп-тараанын болдурулду. Бу-дун ай дүргүндө халып, чангыс-лаа дамды дырт кыл-ды. Андар дээрге көр-көзү шак доп. Бичаала-лаа бистин «Найрал» совхозту Терезинде «Кара-Тал» коопе-ративти механизаторлары дүң-хүн чок карак кызыл ажилдар турлар.

Тараа культураларын 1200 гектар чегре тарып бис. Ол шолдерин хей кезин үндүр аилдар. Бо чүгүлө ажилдар тос агрегат хаа-раа туттуган. Агрегат бу-руз чүс үежр ажык гектар агысты сайзыралыр ажур-ду. Ол дээрге дык уул-онаалдыр. Бичанганш коопе-ративти үндүртүлгө бар аргалары чеп ажылдар согулга-биле агрегат бурзул-де иви механизатору бажылга.

Тарааныларын ажылда-рынга таарымчалык байла-дарын хову турлаапа тур-гускан. Орун-дожек, аш-чөп айтырылары чогуучагыл шиптирлеттиген. Дүржүл-галык, кызымков парывис Чамзырык Раса он сес кы-жиге амлангыт чөми дык бажында кара дүгөге че-дир кылып берип четтигиш турар.

Хову ажилдарында тургу-лаан өрткөн чылгы четпес-дери каттаваанын хем-рү-чегери алынган. Чикрө, өрткөн чылгы чаксы, күсүк сезонвара чаныгыста ту-пар араг (тараачын) ажил-агыйлар механизаторлары арагалар, ажилга дык үндүр шактыкы калып турган. Ол дугайын солунга хо-мудал бижирп ажурга-лаа

таварыкып турган. Ам ол чорукту шүүт болдурубас, хе-рек болза, керөөн чарып аарын чангыс ай неген ту-рар апарган бис. Рынокту харылааларын вегелде-лаа ыныл.

Тарааныс шолдери дегере-зи сугат чок. Дүжүдүс апар бойдустан кол хама-рылапты. Илчанган чө-ки тарылына ой-шаанда че-кил агрохикалыг байла-дарга өрткөргөн чүгүлө.

Кол согулагыс — тараа болган маш чөмиерн өр-түрү, Кооперативке Чаа-Хол сүт-бараан фермазы база хамаарып турар. Ол ишкып Арзалыктыла хойку брига-дыска база бар. Бир болуп көргө, бичи колхоз-лаа са-гыдырар.

Эчс согулагыс — эки ажылдары, алдыган дү-жүттү сайтарын. Чери чар-ып тура, күсүк дүжүт дуга-йында болуп турар бис деп механизатор оолдарын чүгүлө турары чөп. Черин ээлери ыныгы болуп ажурга-лаа.

Доктугу ШОПЗАТ.
Шаң эргелекчи.

Кызыл. Тыва Республи-чылды ашка-төгерик-биле хандырлыгынын айтыр-ларын чугалаайыр.
Май 23-тен 27-ге чедир чазакты делегациязы Санкт-Петербургга ажыл-албанныч чаладыын езугаар баар.
Президентинг Москва-же чоран кол согулагыс — Тыва Республиканын 60 (Виста корр).

Тыва Республиканын Чазак делегациязынын Санкт-Петербургга баарынын дугайында
ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫН ЧАЗААНЫН ДОКТААЛЫ
1995 чылдын май 5. № 174. Кызыл хоорай.

Санкт-Петербургтун мэри — Чазанын даргазы А. А. Собақтык болган Хоойлжундуга Хуралынын дарга-зы Ю. А. Кравцовтун чалааныга үндөүлөш, Тыва Рес-публиканын Чазанын делегациязын Санкт-Петербургке 1995 чылдын май 23-тен 27-ге чедир үеде чорудар болган оон составы бадылар:

Ш. Д. ООРЖАК — Тыва Республиканын Президентизи, Тыва Республиканын Чазанын Баштыны
М. С. КОЗЛОВ — Тыва Республиканын Дээди Хура-лынын даргазын оратакчызы.
Э. Х. ЭРЭСООЛ — регион арзынын харылаалары-нын талаам-биле Тыва Республиканын Чазак Баштыны-нын ортакчызы.
А. И. ВАЖКА — Тыва Республиканын Санкт-Пете-рбургта төлөөлгө черини үндүрткүчү.
З. Н. САТ — Кызыл хоорай чарыгазынын даргазы.
А. Г. БОГДАНОВСКИЙ — «Тувинская правда» со-лунчун редактору.
2. Чарыдалдар сметаын 21275 муң рубль түгө ба-дылар.
3. Тыва Республиканын Саң яамызы Тыва Республи-канын күрүчө фондусунан 21275 муң рубльди Тыва Республиканын Чазак делегациязынын чарыдалдарын ажилдадырарын хандырар.
4. Чазак делегациязынын Санкт-Петербургга алба-н-чорунун программаын чүгүлдүгүр.

Ш. ООРЖАК.
Тыва Республиканын Чазак делегациязынын Санкт-Петербургга албан-чорунун ПРОГРАМ-МАЗЫ

МАЙ 23-ТЕ — Санкт-Петербургке ажур болган чедир хүпү. Эрген тус черини биле 7.30 шакта ушкаш, Сан-т-П.-ге-ордулгү-биле 17.55 шакта чедер.
1995 ЧЫЛДЫН МАЙ 24-ТЕ, БИРГИ ХУНДЕ — Тыва Республиканын Төлөөлгө черини бажыныга 9 шактан 10.30 шакка чедир баар. Чазак болган Хоойлжундуга Хуралынын кежигүнери-биле 11.00 шак-тан 13.00 шакка чедир ажурга-лаа Хоорай бүдүрүлгө-лерине агы: график езугаар 14.00 шактан 18.00 шакка чедир баар. Оң соонда культура-чалгаа чазар програм-ма болур.
1995 ЧЫЛДЫН МАЙ 25-ТЕ, ИНИГИ ХУНДЕ — Итали сайгалыкчылар биле кужуржып, калы кылыр ажилдарын протокол ажурга дүжүрүк. 9.30 шактан 11.00 шакка чедир. Бүдүрүлгө черинге баар. 11.30 шактан 14.00 шакка чедир. Студенттери, аспирант-тары, чынжс не-чүтүктөлгөни хулал алыр. 15.00 шактан 18.30 шакка чедир. Культура-чалгаа чазар програм-ма.
1995 ЧЫЛДЫН МАЙ 26-ЛА, УШКУ ХУНДЕ — даштыкы консул чердеринге 9.00 шактан 10.30 шакка чедир баар. Болга бурганын дуганын 11.00 шактан 12.00 шакка чедир баар. Чазак болган Хоойлжундуга Хуралынын кежигүнери-биле түндүк ажурга-лаа 13.00 шактан 17.00 шакка чедир баар. Чазактын болган Хоойлжундуга Хуралынын кежигүнери-биле хулал алышыны 15.00 шактан 17.00 шакка чедир.
1995 чылдын май 26-ла Кызылче ужуптар.

ТАРЫП, ЧАЖЫП КИРИПТЕР БИС
«УТКА 25 чалы» совхозту хову ажилдылары бо хүн-дерде шык базарышыкын, агыс андырагыны кал-баа-биле кирген. Хары баш-тай эрөөн Эр-Хаванта ба-гыстарын чыгарып ирипти-вис. Бича ийн ДТ-75, Т-150 бол-гаш беш «Беларусь» агре-гаттары ажиллап турар. Хө-рүзүнүң чыллынын барымта-лап чыгаалыгы чөреслетир чорудар бис.
Совхозтун топ шаңдыга ажал-ны хайныккан. Бар үреиннерин хораннаар ажил-дар шакпычаан. Бо чүгүлө ажилдарга Яков Баджык, Сяна Шивиде, Чамбал Ар-тыш, Ховалыт Удле, Вита-лий Монгуш, Аида Чаш иделкейлиг киришкен. Уре-зиннерин ынай-бээр дажык-ларга чолоча Сергей Балган төлөтүп үдү-хуузу каткан.
Кывар-чаар материалдар өзөөш болуп турарында хову ажилдыларынын сагыш-сеткили дүвүрөп турар. Би-чала-лаа камналганы күш-тедиргес, чаксы ажилдар-лар ой-шаанда доозарын та-раажылар шиптирлөөр.
Артем БОРБАЙ-ООЛ, Совхозтун кол агроному.

Улуг-Хемден медээлер

АНАЙЛАРЫ ОНЧА-МЕНДИ
Өшкү маалды «Эйлиг-Хем» совхозтун (директору К. Т. Дакыр-оол) малчынары маалды чаш төлүн онча-менди алыр дээр доктаамал сагыш салып келген. Эрткен чачын четир санык чөм күрүлварыларын совхоз белет-кеп алган. Оон түнелинде өшкүлөрүн денгели дык чыгарып ыш ашкан. Бо хүн-дерде ол совхозтун тө-рүр 6448 өшкүзүнү 4427-зи анайтапкан. Май үшө бөй-дәл-биле алырга, алдын-ган анайларын 73 бажы хораян. Өске арткаанары онча-менди дөргүп турар.
САРГЫ КЕКЭЭЛЭЭН
Бо чылын кожунуун сов-хозтарынын оларарында саргы кекээлээн. Кожунуун мол мал эмчиз Алды-нэй Бокашай болган өскө-дәз специалистери малчы-нарга боттут дүзаны калып

турар. Алдынын турар хем-чегер турбуже байдал на-рын бооп артышаан. Он ыла-дгыца «Ишти-Хем» сов-хозта онаа дүвүрүчиг. Арып-доруп баксыранында ба-за саргылаанын 389 баш хой хораян.
ЧАЖЫП КИРИПКЕН
«Ийн-Тал», Түлүш Ке-чил-оол аттыг совхозтары-н (кол агроному Чыргак Таа-дар-оол, Ангаркан Айна-оол) механизаторлары шык базарышыкын доозуп, өрте чактар тарза культу-раларын чажылдызынче кирген. Ийн-талчылар чажар ажурлук шөлүнүн чар-тын доозупкан. Баян-Кол ховузда хайранчылар лап дүлөк чок ажилдап, май 4-ке чедир 500 гектар-га кызыл-тасты чаккан.
УРЕЗИННЕР
Кожунуун үрезин ил-специализациянын начальни-ги Ольга Кретованын дыннат-

канын езугаар алырга, ажал-агыйларда кээп турар үрезиннерин шышары чо-гуур вегелдезинге дүжүкү турар. Бо хүн-дерде бирги кластын 78 тонна, ийги кластын 182 тонна, үшкү кластын 746 тонна үрези-нери шаңдыраа дүжүкүлөө. Ол үрезиннери Би-Хем-нин «Кызыл тараачын», Таңдынын «Сосновская» ажал-агыйларында баа Кы-зылдын сайгырыла бааза-зынган эскелген.
УШ-ЛЕ ХОНЗА ТӨНЕР
Көдөз ажил-агый эргеле-дини кол инженерин Ан-дрей Көктүн дыннатканын езугаар алырга, кожунуң нефть баазазы совхоз бү-дүрүңгө үш-үш тонна бен-зин, солячка болган бир тонна автол берген. Бо хүн-дерде оларган барык чүвө артапкан. Солячка үш-ле хонза төнер. Кожун дарагы К. Т. Куулар час-

кы тарылда бергедээшкн-нерин өөренип көргөш, сов-хозтарга чээли дүзаламчы-зын көргүзүңгө хемчегле-рин аг эгелээш.
МАЙ 22-ДЕ ДООЗАР
«Арыг-Бажы» совхозтун механизаторлары (директо-ру Х. Х. Ушлан, кол агро-ном Э. В. С. Куулар) май 1-де чаксы тарылгаже кир-ген. Дөрт хонж иштинде 620 гектар черини шыгың базарынаар, Совхоз бо чы-лар 1600 гектар чегре та-раа культураларын чажар. Чаксы хову ажилдарына механизаторлар Енаак Айна-оол, Бора-Тараа Маалыр, Сазан-оол Навын-оол, Ва-дим Айнакы болган эске-ли турлар. Тараа культу-раларын чажылдызы май 22-де чөстүр.
Кежик-оол ЧӨРӨВЭ.
«Шяны» тускай кор-респондентизи.

Тыва Республиканын прокуратура болган Ты-ва Республиканын ИХЯ органнынын эки ажил-ды байсаакчыларын мактап-шаңнаар дугайында

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫН ПРЕЗИДЕНТИЗИНИН ЧАРЛЫ

Доктадарым болза:
1. Профессоралдыг ма-стерства чедип алган ме-ргезили болган кем-хө-рөк үдүлешкининерин эста-рени база профилатиктиг хөмчөгелери чоруларында белик көргүзүлгери дөш 1994 чылда ажил-дын түнелин езу-гаар кожунуң тилен-челери кылдыр дарааныла байсаакчыларын санаар болган «Тыва Республика-ны» эки ажилдыг байсаак-чылы деп дипломарынын а-кылга шаңдыл-биле калы ола-рга тышары.
Тыва Республиканын про-куратура органнынын та-лаам-биле:
Анатолы Кувартаевич Бирилейге — Тыва Респу-бликанын прокуратура-нын онза чүгүлө хөмчөгө та-лаам-биле үдүлгө байсаакчы-зы.
Артур Достай-оолович Мон-гушка — Барыш-Хемчик кожунуң прокуратура-нын байсаакчызы.
Чечек Мантын-ооловна Монгушка — Чөөн-Хемчик кожунуң прокуратура-нын байсаакчызы.
Тыва Республиканын ИХЯ

органнынын талаам-биле:
Елена Байыр-ооловна Он-дара — Каа-Хем кожуну чыгаргаанын иштиги хө-рөкөт килдизинин истаде сабырың үдүлгө байсаак-чызы.
Насият Азу-Сулатановна Исханова — Таңды ко-жуну чыгаргаанын иштиги хө-рөкөт килдизинин истаде сабырың үдүлгө бай-саакчызы.
Сергей Федорович Комбу-га — Бай-Тайга кожуну чы-гаргаанын иштиги хөмчөгө килдизинин начальниги оратакчызы.
Сергей Викторович Тито-ва — Кызыл хоорай чы-гаргаанын иштиги хөмчөгө эргелетип истаде сабы-рың байсаакчызы.
2. Уелет белектерин са-дып алыртай болган өсө-пүбүкка байсаакчылары-ның практиктиг элчеглиг конференциязын Чыгаан Тыва Республиканын Чазак смета езугаар тускайлап баар.
Тыва Республиканын Пре-зиденти Ш. ООРЖАК.
1995 чылдын май 5. Кы-зыл хоорай.

МАРАФОННУҢ ТИИЛЕКЧИЛЕРИ

Тыва Республиканын Куш-культура болган спорт га-лаам-биле күрүчө комитети Тиилелдезин 50 чылдыгыга турсаактан Хонделен — Хөндөртей — Хайыракан — Кызыл аразыга чалаг чары-штын «Тиилелге марафон-у» эрттирген.
«Тиилелге марафону» апрель 30-ле Барыш-Хемчик-тин Хонделен суулап эге-дөөн. Орта 76 кижик состав-тыг аты комитетке кирип-кев. Оон агында бо үлүг хөмчөгөлдү чалаг чарыш ма-рафонуга боттары эки ту-рамы-биле киришкенер ба-за бар. Марафончулар Кы-раак-Макалы, Шекпаэр, Чы-раак-Бажы, Шени, Хөндөртей суулары, Чалаана хо-райы, Улуг-Хемнин Хай-ыракан суурун, Чаа-Хөлдүн Ар-Тургу, Кызыл кожунуң Отту-Даш сүт-бараан фер-мазын, Элегес-Аксы, Сик-так суулары маңап эрт-

көш, май 9-та, Тиилелге ху-рунче Кызылдың «Хүрөш» стадионуна көш доктаага-нар.
Контуг узув хөмчөгөлдү, 346 километр орукту эрткен чалаг чарыш марафонуң киришкелерин стадиога чыгылган хой муң чон байы-ды-биле уткаан. Хонделен-де 76 кижик маңап үнгөн. Кызылга 71 кижик келди.
Суула коллегиясы «Тиилел-ге марафонуң» түнел-дерин үндүрөп, оң тиилек-чилерин шаңнаан.
Марафонга киришкен-нери наам-харынын аайы-биле беш бөлүкчө үскөк. Бир бөлүкчө 5 кижини шаңыла-дыг чегре кирген.
Бирги бөлүктөн (16—20 хар чедир): 1. Шолбан Хо-румшук (Чөөн-Хемчик), 2. Вя-чеслав Салчак (Чаа-Хөл), 3. Роберт Лечан (Тес-Хем), 4. Эртине (Чөөн-Хемчик), 5. Алим Порку (Чаа-Хөл).

Ийги бөлүктөн (21—30 хар чедир): 1. Ангар-оол Монгуш (Сут-Хөл), 2. Мер-ген Сулар (Чаа-Хөл), 3. Эрес Иргит (Кызыл ко-жуну), 4. Сүрүң-оол Монгуш (Бай-Тайга), 5. Орлан Төмүр (Кызыл, электростанция).
Үшкү бөлүктөн (31—40 хар чедир): 1. Евгений Илхип (ИХЯ), 2. Мерген Түлүш (Кызыл), 3. Орлан Эртенин (Кызыл, электростанция), 4. Виктор Салчак (Мангыт-Тайга), 5. Вале-рий Тагба (Тес-Хем).
Дөрткү бөлүктөн (41—50 хар чедир): 1. Владимир Чамзыр (Тес-Хем), 2. Ла-пын-оол Монгуш (Чөөн-Хем-чик), 3. Николай Гонголев (Кызыл), 4. Николай Шой-дан-оол (Чаа-Хөл).
Бешчи бөлүктөн (50 хар-дан ову наамалы): 1. Маа-лы Аячкый (Чаа-Хөл), 2. Сергей Кичыгэ-ла, Алексей Хөтөк (Каймыз-ла Барыш-нын иштиги чарыдаларына)

4. Михаил Дугар-Сүрүд (Чаа-Хөл), 5. Влади-мир Оюн (ИХЯ).
Тиилелки болган марафон-чуларга шаңдал кылдыр өң-күг япон телевизорларын, ийн камералы, соодукчулар-ны, телевизорларын, магни-тофондарын берген.
Команда талаам-биле Чаа-Хөл кожунуң марафончу-лары бирин эгелээш.
«Тиилелдезин марафонуң» киришкен спортчу бу-рузүңгө өрткөт белектери республиканың спорт кур-комитени тышкыан.
ТР-нин спорт куркомите-дин даргазынын оралак-чызы Л. С. Седип марафон-га киришкен, боттарың бажыг тура-сооруктун, бер-гедерге торулааны көргүс-кен спортчуларга өзгө ба-йыр чедирген, өөрүп четти-ргени илереткен, оларга че-дилшиктерин күзүш.
Таап-оол ХЕРТЕК.

Парлаалга конференциязы

ЧЕЧЕН РЕСПУБЛИКАЖЕ

Тыва Республиканың иш-тики хөмчөгө сайдыы С. С.-Б. Монгуш Чечен Рес-публикаже Тывадан милиция тускай даалга күзүсүр отряды (омончулар) чоруу турары-биле холбаттыр парла-лаа конференциянын май 8-те өрттирген. Республика-да согулаарын, төлөөлгө-лөш, радионун журналисте-ри анаа олурушкан.
Тывадан милиция ажил-дычыларын моон мүчүндө чүгө чорутууш туганын, ам чоруда бергеянин чы-далаанын журналистер бир дугаарында сонуурган айтыр-ган.
1994 чылдын декабрыдан бээр РФ-тин Иштиги хөмчөгө яамызыдан бис-тин яамыга ми-лиция ажилдычыларын Че-чен Республикаже чорудар дугайында беш уда айтыш-кын келген. Моол-биле кы-аагаргайыш турар кожуну-нарында база республиканың иштиге көрүм-чүрүм үрөш-кннери бергендиге турарың чылдагылары-биле ынаар үлүг чорутуш билдээзин чү-күлө олурушкан. РФ-тин Иш-тики хөмчөгө яамызы билип, чөмчөгөлөрүн турарын хө-йөт дыннаткан. Май 6-да Чечен Республикаже миля-циянын тускай даалга кү-зүсүр отрядын чорудар дугайында Россия Федерация-нын Иштиги хөмчөгө на-амызыдан айтышкын кел-ген. Бо удада Тывадан ми-лиция ажилдычыларын ынаар-ла ынаар чорударын сайып айткан, мурунку чө-дилег кылдырышка онч шө-рөөрөөш. Бичанган отряд-ды ынаар чорудар ажурга таварышканын ол тайыбыр-лады.
Бистин Тывадан бо удада

отрядты чорудары албан бо-лур берген, чүгө дээрге Рос-сийаны өскө республикалары, крайлары, областлары бот-тарынын ажилдычыларын үш-дөрт катан ынаар чору-турары-биле холбаттыр парла-лаа конференциянын май 8-те өрттирген. Республика-да согулаарын, төлөөлгө-лөш, радионун журналисте-ри анаа олурушкан.
Тывадан милиция ажил-дычыларын моон мүчүндө чүгө чорутууш туганын, ам чоруда бергеянин чы-далаанын журналистер бир дугаарында сонуурган айтыр-ган.
1994 чылдын декабрыдан бээр РФ-тин Иштиги хөмчөгө яамызыдан бис-тин яамыга ми-лиция ажилдычыларын Че-чен Республикаже чорудар дугайында беш уда айтыш-кын келген. Моол-биле кы-аагаргайыш турар кожуну-нарында база республиканың иштиге көрүм-чүрүм үрөш-кннери бергендиге турарың чылдагылары-биле ынаар үлүг чорутуш билдээзин чү-күлө олурушкан. РФ-тин Иш-тики хөмчөгө яамызы билип, чөмчөгөлөрүн турарын хө-йөт дыннаткан. Май 6-да Чечен Республикаже миля-циянын тускай даалга кү-зүсүр отрядын чорудар дугайында Россия Федерация-нын Иштиги хөмчөгө на-амызыдан айтышкын кел-ген. Бо удада Тывадан ми-лиция ажилдычыларын ынаар-ла ынаар чорударын сайып айткан, мурунку чө-дилег кылдырышка онч шө-рөөрөөш. Бичанган отряд-ды ынаар чорудар ажурга таварышканын ол тайыбыр-лады.
Бистин Тывадан бо удада

ыйг харыылаан.
Ам чоруп турар омончу-ларын хуусааы төнерге, оң орунга өске ажил-дычыларын чорудар сил-ер бе деп айтырган.
Бир өвөс РФ-тин Ишти-ги хөмчөгө яамызыдан айтышкын келер болза, оларын орунга улустаны чорударын С. С.-Б. Монгуш дыннаткан. Ынаар баар күзү-зөлдүг кижилик бар болуп турар.
Чечен Республикаже чо-руу турар отрядтын кежи-гүнерин дайыңгы, поли-тиктиг белектерин журна-листер сонуурган айтырган.
Омончулар күш-дамыр-да, дайыңгы-даа, поли-тика-лаа талаам-биле белег-кеди чогуур денелде до-мөдөгөш.
Чечен Республикага Ты-ва Республиканын Дээди Хуралынын депутаты Т. В. Николаева баштаан сол-дат оолдарын авалары чо-рааш, ол чегре баргаш, кан-дыр чүвө дугайында ме-дөө-дынаадыг билип алары конуң берге деп айткан улуус болгой. Бо чоруп ту-рамын хулээгезини күү-сүр дээрин С. С.-Б. Мон-гуш айтыган. Олар май 13-тен эгелеп ажилдаар, оң соонда 45 хонж эртерге дедир чанып көзүлөр. От-рядты республиканын Иш-тики хөмчөгө яамызынын сайдынын оралакчызы, пол-ковник Д. К. Куулар үлө-дү чедирген, хүлээдин бээр, бир неделянын дүргүзү-дө оларын-биле кады ажилдаар, хуусааы төнер-ге оларын барып алыр. Тывадан барган отрядтын тускай командири бар, оң үдүрүлгө-биле ажилдаар.
— Сургакчыларынын хуу-сааын уздайттар тавары-ла туруп келбөс бе? — деп айтырыгы салган.
— Хуусааны узатпас, ол төнөргө-ле чанар — деп, са-

«ШЫНЫНЫН» НОМЧУКЧУЛАРЫНГА

«Шыны» — бо чылын ол бир дугаар номеринин үне-зиниң, тургустунуп кел-генниин 70 чыл оон дөм-дөгээр. Оң 70 чыл төмү-зү Тывага артем, культура, экономиктиг болган өскө-дәз талаам-биле шактын хөмчөгөлдө биле сырып хол-батты. Баштайгы тыва со-лунуң көстүп келгени бе-зиниң культураның төрө-нүн болбай. Тыва үжү-биктиг тылтып келген үеде «Шыны» солунга он алфавитин дү-рүмнерин парлап, ону чоңга өрткөрдөп, алдар аразын-га — ону агытыс араатар аадаңнап алгаш чоруп ту-рамын дугайында төөгү-лүг сактышыңдары бидир бис. Амгы үеде «Шыны» номер бурузу Тыва-нын кайы-даа булунуңга хө-рөк кырында ол-ла хүнде чедип болур. Рыноктуң ка-тыг-берге девинден «Шыны» номчукчуларга чеди-рилгези баа элдең нарын-тан. Бичаалаажок номчу-кчулар ишк солунун хүнүн-

не маңап, келген санында оон арзынын бирден бидир чокка номчуур чачыл-дыг.
Солунуң 70 чылдыга ту-расаады ажиткан рубрика-га хөй-хөй номчукчулар «Шыны» дугайында боттары, ийн боддаларын сагыш-сет-килинин ханызындан би-жиге турларар.
«Шыны» — муң-муң но-мчукчуларынын иң, чүрт-биле, делеге-биле харыла-жыкчызы. Бичанган ном-чукчулар бо чылдын ийги чартымына чарыдаларын миңыга өгөлөөннине дү-вүрөп, алдасын-даа тура-ры чөптүсү боор. Чүвениң ажур бидиринер. Кайда-да өрткөктөрүн, ачы-дува үнезиниң улгатканы-биле бидир айтырылар бистин мурунуска база тургустун-ган. Марг айның өрткөктө-риниң денгели-биле «Шыны» чангыс эскептеринин бот-уны (саазына, типография чарыдаларына, почта-биле чедириттеге, редакция-

ның иштиги чарыдаларына) 945 рубль бооп турар. Бир өвөс бо санын барым-даалап чарыдалга өрткөн тур-гүзүр болза, чартык чылда 125 номер үнеринге санаар-га 120 муң хире рубль бо-лур. Бо түн кымга-даа аарышкыл.
Бичанган редакция кол-легиясы чогуур органыр-биле дүгүрүшкөн. 1995 чыл-дын ийги чартымына чы-дылга өрткөн организация, албан черлеринге бүдүрүлгө-лөргө, коммерция тур-гүзүлгүлүгү:
6 айда — 80000 рубль;
3 айда — 40000 рубль;
«Тыва парлаалга» — бү-дүрүлгенин Кызыл хоорай-да болган Каа-Хем суурда киоскилеринден чарыкчулар боттары багып алыр чарыдалга-нын өртөзө:
6 айда — 30000 рубль;
3 айда — 15000 рубль.
«Шынга» чарыдалганы өй-шаанда кылдырып алырыңе далажаныр.
Чарыдалганы бүгү поч-та белирлеринге, сал-дырыларга кылдырып ап болур.

чыгыдалганын ийги чар-тык чылда өртөзө — 30 муң рубль.
«Шыны» солунун 1995 чылдын ийги чартында чарыдалга өртөзө: ном-чукчуларга:
6 айда — 4200

Көдээ амыдырал болгаш реформа

Эртелденге сөс

ДАГ КӨРБЕЙН ЭДЭЭН АЗЫНМА

ТУРАСКААЛДАР КАРТАЗЫ

Республикада колхоз, совхозтарны эде организа...

жыр ёзулуг будурулгелерин тургузар.

Уш кижи — уш аңгы бодал. Маңаа дерт-беш...

хуйжулар Социалисти Күл-аждың Маадры Дажи...

биле хуралдар республиканың чамдык ажал-агы...

Азтыг-даа, чадаг даа, харын умар-хемече беш...

адын азы нивизи мууну...

же үндүр, киир сөөртүрдө, эки орук херек. Ол орук...

Бирөөдө, Э. Донгактын биле алдыга, хой совхозтар...

Уште, Алдын-оол Ондор — совхозтар хой кижилери...

Колхоздарына маңа илеридирин ордалдык көрөйн.

Бригаданын Оргу-Шөл бригаданын турар хой салы...

Мен бодол көөрүмгө малдыч чаш төлүн чедир албайн...

Малдыч чаш төлүне хыналда санаашкынар чок...

Бригаданын Оргу-Шөл бригаданын турар хой салы...

Ам харымы санап орамык «Шында» 15 хар...

Сут-Хөл кожуунун «Алдан-Маадры» совхозунун...

Уште, Алдын-оол Ондор — совхозтар хой кижилери...

Колхоздарына маңа илеридирин ордалдык көрөйн.

Бригаданын Оргу-Шөл бригаданын турар хой салы...

Мен бодол көөрүмгө малдыч чаш төлүн чедир албайн...

Малдыч чаш төлүне хыналда санаашкынар чок...

Бригаданын Оргу-Шөл бригаданын турар хой салы...

Ам харымы санап орамык «Шында» 15 хар...

Сут-Хөл кожуунун «Алдан-Маадры» совхозунун...

Уште, Алдын-оол Ондор — совхозтар хой кижилери...

МАНААР ҮЕ ЧОК

ШЫҢҒЫ ЧУГААЛАШСА-ДАА...

Амгы үедө колхоз, совхозтар хой өрө-шүргө турттуру...

Чөөн-Хемчик кожуунун көдөз ажил-агы ардектин...

Колхоздарына маңа илеридирин ордалдык көрөйн.

Бригаданын Оргу-Шөл бригаданын турар хой салы...

Мен бодол көөрүмгө малдыч чаш төлүн чедир албайн...

Малдыч чаш төлүне хыналда санаашкынар чок...

Бригаданын Оргу-Шөл бригаданын турар хой салы...

Ам харымы санап орамык «Шында» 15 хар...

Сут-Хөл кожуунун «Алдан-Маадры» совхозунун...

Уште, Алдын-оол Ондор — совхозтар хой кижилери...

Колхоздарына маңа илеридирин ордалдык көрөйн.

Бригаданын Оргу-Шөл бригаданын турар хой салы...

Мен бодол көөрүмгө малдыч чаш төлүн чедир албайн...

Малдыч чаш төлүне хыналда санаашкынар чок...

Бригаданын Оргу-Шөл бригаданын турар хой салы...

Ам харымы санап орамык «Шында» 15 хар...

Сут-Хөл кожуунун «Алдан-Маадры» совхозунун...

Уште, Алдын-оол Ондор — совхозтар хой кижилери...

Уште, Алдын-оол Ондор — совхозтар хой кижилери...

Колхоздарына маңа илеридирин ордалдык көрөйн.

Бригаданын Оргу-Шөл бригаданын турар хой салы...

Мен бодол көөрүмгө малдыч чаш төлүн чедир албайн...

Малдыч чаш төлүне хыналда санаашкынар чок...

Бригаданын Оргу-Шөл бригаданын турар хой салы...

Ам харымы санап орамык «Шында» 15 хар...

Сут-Хөл кожуунун «Алдан-Маадры» совхозунун...

Уште, Алдын-оол Ондор — совхозтар хой кижилери...

КАТТЫЖЫШКЫН КЫЛГАН

«Мурнакчы» совхозунун ажил-ишчилери Култура...

турган, миллион хөрөңгөй «Мурнакчы» колхозу бүгү...

Турган, миллион хөрөңгөй «Мурнакчы» колхозу бүгү...

Турган, миллион хөрөңгөй «Мурнакчы» колхозу бүгү...

Турган, миллион хөрөңгөй «Мурнакчы» колхозу бүгү...

Турган, миллион хөрөңгөй «Мурнакчы» колхозу бүгү...

Турган, миллион хөрөңгөй «Мурнакчы» колхозу бүгү...

Турган, миллион хөрөңгөй «Мурнакчы» колхозу бүгү...

Турган, миллион хөрөңгөй «Мурнакчы» колхозу бүгү...

Турган, миллион хөрөңгөй «Мурнакчы» колхозу бүгү...

Турган, миллион хөрөңгөй «Мурнакчы» колхозу бүгү...

Турган, миллион хөрөңгөй «Мурнакчы» колхозу бүгү...

Турган, миллион хөрөңгөй «Мурнакчы» колхозу бүгү...

Турган, миллион хөрөңгөй «Мурнакчы» колхозу бүгү...

Турган, миллион хөрөңгөй «Мурнакчы» колхозу бүгү...

Турган, миллион хөрөңгөй «Мурнакчы» колхозу бүгү...

Турган, миллион хөрөңгөй «Мурнакчы» колхозу бүгү...

Турган, миллион хөрөңгөй «Мурнакчы» колхозу бүгү...

ЧУРТТАП БИЛИР КИЖИ

Амдыралдын бо берге үенде рынок чурттап артары...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

дүзүм, дыш билбес, тура-солдукту, дузааргак сепки...

